

Dorota Maćkula

Struktura słowotwórcza współcześnie używanych nazwisk mieszkańców Strzelec Opolskich

Prace Naukowe. Pedagogika 8-9-10, 1055-1070

1999-2000-2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dorota Maćkula (Strzelce Opolskie)

Struktura słowotwórcza współcześnie używanych nazwisk mieszkańców Strzelce Opolskich

Wstęp

Głównym celem artykułu jest zaprezentowanie wyników analizy i opisu współcześnie używanych nazwisk mieszkańców Strzelce Opolskich ze szczególnym uwzględnieniem ich budowy słowotwórczej.

Przeprowadzenie klasyfikacji strukturalno – semantycznej zebranego materiału miało za zadanie – w przypadku nazwisk sekundarnych (derywowanych) – wyodrębnienie typowych sufiksów tworzących nazwiska na danym terenie oraz określenie częstotliwości ich występowania. W przypadku nazwisk prymarnych (niederywowanych) zaś analiza umożliwiła podzielenie ich na szereg grup ze względu na znaczenie apelatywów lub imion, od których pochodzą, oraz – pośrednio – na określenie ich formy językowej.

Priorytetowe stały się w niniejszej pracy nazwiska sekundarne, gdyż w przypadku nazwisk równych wyrazom pospolitym wszelkie podziały nie mogą spełnić ról istotniejszych niż tylko orientacyjne. „Dzisiejsze nazwiska nie mają znaczeń w rozumieniu słownikowym”¹, wobec czego każda klasyfikacja jest dla danego tu zbioru antroponimów niewystarczająca i niedoskonała, zwłaszcza że praca ta nie ma profilu historycznego i nie dotyczy etymologii pojedynczych nazw osobowych.

1 .Struktura współcześnie używanych nazwisk strzelczan

Ogólna klasyfikacja współcześnie używanych nazwisk mieszkańców Strzelce Opolskich pozwala stwierdzić, że 87% (3409 jednostek) to nazwiska rodzime. W grupie tej 29% (1136 jednostek) stanowią nazwiska prymarne (niederywowane), zaś 57,7% (2259 jednostek) nazwiska sekundarne (derywowane). Nazwy hybrydalne i obce to 13% (511 jednostek), natomiast komponowane (composita) 0,3% (14 jednostek) całkowitego zasobu badanych antroponimów.

Ilustracją wyników uzyskanych na podstawie analizy antroponimicznego materiału słownikowego jest zestawienie:

¹K. Rymut, *Nazwiska Polaków*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1991, s. 22.

Tabela 1. Nazwiska mieszkańców Strzelce Opolskich. Zestawienie ogólne

	I PRYMARNE	II SEKUNDARNE	III COMPOSITA	IV HYBRYDY I OBCE	RAZEM
ilość	1136	2259	14	511	3920
procent	29	57,7	0,3	13	100

Z danych uzyskanych w trakcie analizy materiału nazewniczego z rejonu miasta i gminy Strzelce Opolskie wynika, że wśród nazw prymarnych na omawianym terenie większość stanowią nazwiska oparte na bazach apelatywnych (981 jednostek), zaś zdecydowanie mniej liczne są formacje odimienne (155 jednostek).

W grupie nazw derywowanych prawidłowość ta potwierdza się: nazwiska odapelatywne (1586 jednostek) są znacznie częstsze niż te, których podstawę stanowią imiona (673 jednostki).

Stanowiąca zaledwie 0,3 % badanych nazw osobowych grupa nazwisk komponowanych w większości należy do wtórnie przezwiskowych (11 jednostek), podczas gdy do pierwotnie imiennych zaliczono tylko trzy nazwiska tego typu: *Dalibog*, *Dalibóg*, *Dobrodziej*.

1.1. Nazwiska prymarne

Nazwiska prymarne (niederywowane) to nazwy będące wyrazami prostymi i pozbawione sufiksów nazwiskotwórczych. Podstawą dla tego typu antroponimów są zarówno imiona, jak i apelatywy.

Na omawianym terenie nazwiska prymarne stanowią 29% (1136 jednostek) całości, z czego większość to nazwiska oparte na bazach apelatywnych (981 jednostek), zaś zdecydowanie mniej liczne są formacje odimienne (155 jednostek).

Wśród niederywowanych nazwisk odimiennych większość utworzona została od imion obcych: chrześcijańskich, niemieckich, czeskich (143 jednostki), nieliczne tylko mają w podstawie imiona rodzime (12 jednostek). W obu grupach znajdują się formacje hipokorystyczne i deminutywne.

Znacznie liczniejszy jest na omawianym terenie zbiór niederywowanych nazwisk odapelatywnych (981 jednostek). Także schemat klasyfikacyjny tej grupy nazw jest bardziej rozbudowany. Wynika to z faktu, że „nazwą osobową, nazwiskiem mógł stać się niemal każdy wyraz pospolity, który ma samodzielne znaczenie leksykalne”². Pogrupowanie zatem nazwisk, których podstawą są apelatywy, nie jest proste, podobnie jak nie jest proste uporządkowanie wyrazów pospolitych.

Analiza nazwisk prymarnych może mieć za kryterium podziału dwa elementy – formę lub znaczenie apelatywów stanowiących bazę danego antroponimu.

Uwzględniając formę językową, można wśród nazwisk mieszkańców Strzelce Opolskich znaleźć takie, które równe są rzeczownikom (np. *Maślak* : *maślak*), przymiotnikom (np. *Lepszy* : *lepszy*) lub czasownikom w różnych formach (np. *Ma-*

²Op. cit., s. 28.

chaj : *machaj* – tryb rozkazujący, *Napierala* : *napierala* – 3. os., l. poj., r. żeński, cz. przeszły).

Analizując nazwiska niederywowane, uporządkowano zebrany w tej grupie materiał ze względu na znaczenie wyrazów, od których dane nazwy osobowe pochodzą, pośrednio zaś tylko uwzględniono ich formę językową, nie poświęcając jednak temu aspektowi odrębnych zestawień. Bogactwo i różnorodność w nazwaniach odapelatywnych tłumaczy się faktem, iż ten typ określania ludzi „zawsze był atrakcyjny, gdyż w sposób żywy i aktualny charakteryzował cechy nazywanego”³.

Oto schemat klasyfikacyjny wyekscerpowanych nazwisk niederywowanych⁴:

A. Odapelatywnych:

1. Przedmioty, wytwory ręki ludzkiej (162 nazwiska): *Bicz*, *Dzida*, *Maczuga*, *Ob-rączka*.
2. Zawód, stanowisko, stopnie pokrewieństwa (148 nazwisk): *Basista*, *Cieśla*, *Cymbalista*, *Filozof*, *Wnęk* (:stp. *wnęk* ‘wnuk’).
3. Zwierzęta (147 nazwisk): *Bocian*, *Gil*, *Kruk*, *Mucha*, *Pająk*, *Ryś*.
4. Cecha zewnętrzna (57 nazwisk): *Białas* (:biały), *Piękny*, *Karłowaty*, *Guzy* (:stp. *guzy* ‘karłowaty’).
5. Cecha wewnętrzna, właściwości duchowe, wady, zalety (111 nazwisk): *Łakomy*, *Mądry*, *Krasa*, *Jezusek* (:jezusek ‘świętoszek, niewiniątko’), *Kalemba* (:gw. śl. *kalemba* ‘otyła, leniwa kobieta; stara panna’).
6. Rośliny (87 nazwisk): *Buk*, *Chmiel*, *Chrzan*, *Grzyb*, *Kalina*, *Sęk*, *Marchewka*, *Galązka*.
7. Pokarmy i napoje (31 nazwisk): *Bochenek*, *Ciasto*, *Kielbasa*, *Kluska*, *Masło*, *Oliwa*, *Pieróg*.
8. Określenia topograficzne, nazwiska odmiejscowe niederywacyjne, właściwości topograficzne terenu (40 nazwisk): *Kaluża*, *Kępa*, *Lasek*, *Miedza*, *Moskwa* (:n.m. *Moskwa*), *Salzburg* (:n.m. *Salzburg*).
9. Zjawiska przyrody, pory roku, dni tygodnia (20 nazwisk): *Kurzyca* (:kurzyca ‘zawierucha’), *Maj*, *Niedziela*, *Piątek*, *Piorun*, *Rok*, *Rosa*, *Słota*, *Pluta* (: *pluta* ‘niepogoda’).
10. Pochodzenie etniczne od etnonimów rodzimych i obcych (33 nazwiska): *Czech*, *Rus*, *Lach*, *Litwin*, *Moskal*, *Sas*, *Mazur*, *Polak*, *Prus*, *Rusin*, *Włoch*.
11. Choroby (2 nazwiska): *Kurdziel* (:kurdziel ‘wrzód na języku konia’), *Ochwat* (:ochwat ‘choroba morska; choroba koni’).
12. Pieniądze, monety (3 nazwiska): *Grosz*, *Trojak* (:trojak ‘moneta trzygroszowa’).
13. Minerale, nazwy chemiczne (5 nazwisk): *Dul* (*dul* ‘bryłka krzepnącego żelaza’), *Glinka* (:glinka ‘rodzaj skały’), *Koper* (:stp. *koper* ‘miedź’).

³M. Czaplicka-Niedbalska, *Nazwiska mieszkańców Bydgoszczy od II poł. XV w. do I poł. XVIII w.*, Bydgoszcz 1996, s. 444.

⁴Na potrzeby analizy i opisu nazwisk zaadaptowano schemat S. Rosponda, [w:] tegoż, *Struktura nazwiska polskiego i śląskiego*, [w:] *Słownik nazwisk śląskich*, cz.1: A–F, Wrocław – Warszawa – Kraków 1967, s. VII–XXX.

14. Różne (*Varia*), m.in. od liczb, zjawisk słuchowych: *Łoskot, Świerkot, Świst, Szczęk*.

B. Odimiennych:

1. Od imion rodzimych, hipokorystycznych i deminutywnych (12 nazwisk): *Stach, Staś (:Stanisław)*.
2. Od imion obcych (chrześcijańskich, niemieckich, czeskich, rosyjskich – 155 nazwisk): *Dawid, Daniel, Eliaz, Marek, Ernst, Gotard, Otto, Rudolf, Felix, Hawryłko, Iwan, Prokop*.

Z obliczeń zamieszczonych w powyższym zestawieniu wynika, że najczęściej w funkcji nazwiska o charakterze prymarnym występują na badanym terenie wyrazy oznaczające przedmioty, wytwory ręki ludzkiej (14,2%), zawód lub stanowisko (13%) oraz nazwy zwierząt (12,9%) i określenia abstrakcyjne dotyczące cech wewnętrznych osobnika (9,7%). Znacznie mniejszą frekwencję wykazują nazwiska pochodzące od apelatywów oznaczających rośliny (7,6%), cechy zewnętrzne osobnika (5%) i stanowiących określenia topograficzne (3,5%). Sporą grupę tworzą nazwiska od etnonimów (3%) oraz nazw pokarmów (2,7%). Wszystkie pozostałe kategorie semantyczne wyrazów pospolitych, od których zostały utworzone nazwiska mieszkańców Strzelec Opolskich, nie tworzą więcej niż 30 formacji, a więc 2,6% ogółu nazwisk niederywowanych.

1.2. Nazwiska sekundarne

Nazwiska sekundarne (derywowane) to nazwy osobowe złożone, utworzone przez derywację postępową (sufiksację) lub fleksyjną (skostnienie form dopełniacza, np. *Bieszczad* : n.m. *Bieszczady*). W omawianym zbiorze nazwiska tego rodzaju stanowią 57,5% (2259 jednostek) ogółu antroponimów.

Klasyfikując nazwiska derywowane, rozgraniczono badany materiał – podobnie jak w przypadku nazwisk prymarnych – na dwie grupy. Uwzględniając rodzaj podstawy danego nazwiska, podzielono nazwy własne na odimienne (673 jednostki) i odapelatywne (1586 jednostek). Dalsze postępowanie analityczne przeprowadzono w celu ustalenia rodzajów sufiksów nazwiskotwórczych oraz ich frekwencji w zebranym materiale.

Wyniki liczbowe uzyskane na podstawie badań ilustruje ogólnie tabela 2. Przedstawiono w niej dane dotyczące każdego z wyróżnionych w pracy typu formantów dla nazwisk sekundarnych pochodzenia apelatywnego oraz imiennego.

Zamieszczone zestawienie ujawnia, że w derywacji na badanym terenie uczestniczy łącznie około 140 różnych formantów zorganizowanych wokół różnych elementów podstawowych (spółgłoskowych i samogłoskowych).

Tabela 2. Nazwiska mieszkańców Strzelec Opolskich. Nazwiska derywowane – zestawienie ogólne

Typ	A. odapelatywne	B. odimienne	suma	procent
1. <i>-ic, -icz, -owicz, -ewicz</i>	82	78	160	7,00
2. <i>z elementem -k-</i>	455	354	809	35,80
3. <i>-ski i pochodne</i>	676	44	720	31,90
4. <i>z elementem -l-</i>	103	30	133	5,90
5. <i>z elementem -n--</i>	76	29	105	4,60
6. <i>z elementem -s-</i>	56	65	121	5,30
7. <i>nazwiska dopełniaczowe⁵</i>	31	5	36	1,60
8. <i>z elementem -ch-</i>	25	16	41	1,80
9. <i>z elementem -t-</i>	10	8	18	0,80
10. <i>z elementem -c-</i>	21	15	36	1,60
11. <i>z elementem -j-</i>	13	3	16	0,70
12. <i>z elementem -d-</i>	1	2	3	0,10
13. <i>z elementem -b-</i>	1	-	1	0,04
14. <i>z elementem -g-</i>	3	4	7	0,30
15. <i>z elementem -m-</i>	1	1	2	0,09
16. <i>z elementem -r-</i>	20	5	25	1,10
17. <i>z elementem -w-</i>	8	8	16	0,70
18. <i>z elementem -z-</i>	3	1	4	0,18
20. <i>z elementami samogłoskowymi</i>	1	5	6	0,30
		Razem :	2259	100,00

1.2.1. Słotwórstwo nazwisk derywowanych

W rozdziale tym przedstawiono wraz z przykładami formanty nazwiskotwórcze wykscerpowane podczas analizy i klasyfikacji materiału antroponimicznego z terenu Strzelec Opolskich oraz podano przybliżoną liczbę ich zastosowań.

1.2.1.1. Przyrostki z elementem formantowym -k-

Dane liczbowe uzyskane po analizie materiału antroponimicznego Strzelec Opolskich wskazują naczelną wśród sufiksów nazwiskotwórczych pozycję formantów z elementem *-k-* na badanym terenie. Przyrostki tego typu tworzą bowiem 809

⁵B. Żabska, *Nazwiska polskie typu dopełniaczowego*, Wrocław 1977.

nazwisk, co stanowi 35,8% formacji derywowanych. Bazami dla antroponimów tego rodzaj są imiona (354 jednostki) oraz wyrazy pospolite (455 jednostek).

Zasób przyrostków z podstawowym *-k-* obejmuje wśród badanych nazwisk 12 wariantów:

Typ formantu:	Przybliżona ilość nazwisk ⁶ :
-ek : Ceglarek (:ceglarz), Pawełek (:Paweł), Adamek (:Adam)	135+99
-ik : Achtelek (:achteł 'ósmą część czegoś, antałek'), Jakubik (:Jakub)	56+34
-ak : Barszczak (:barszcz), Hetmianiak (:hetman 'wódz')	93+92
-yk : Kucharczyk (:kucharek:kucharz), Mularczyk (:mularek:mularz)	57+54
-ka : Matejka (:Matej = Maciej, Amadeusz), Nalepka (:nalepa 'okap, przypiecek')	55+16
-ko : Andrejko, Pytko (:pytać, pyta 'ogon'), Ślepko, Hadelko (:Adela)	20+21
-uk : Romaniuk, Saczuk (:sak 'wór, sieć na ryby'), Szewczuk (:szewc)	21+29
-ok : Matok (:matać 'wikłać'), Różok (:róża), Szczodrok (:szczodry 'hojny')	14+4
-yka : Jędryka (:Jędrzej = Andrzej)	0+2
-owiak : Mostkowiak (:mostek), Stachowiak (:n.m. Stachów, -owo), Waszkowiak (:Wasył, Wawrzyniec)	1+3
-ownik : Prochownik (:proch)	1+0
-nik : Błachnik (:blacha lub od Błazej)	2+0

1. 2.1.2. Przyrostek *-ski* i jego pochodne

Ekscerpca zebranego na terenie Strzelec Opolskich materiału pozwoliła określić szereg pochodnych sufiksu *-ski* obecnych w noszonych tu nazwiskach. Ze względu na obszerność opracowywanego materiału formanty te były traktowane łącznie jako postacie wariantywne.

W omawianym zbiorze są to m.in. przyrostki:

- (ac)ski*: Karwacki (:n.m. Karwacz), Sochacki (:socha 'rozwidlona gałąź; rodzaj pluga')
- (ań)ski*: Biegański (:n.m. Bieganów, Bieganowo), Kobylański (:n.m. Kobylany)
- (ar)ski*: Kuźniarski (:n.m. Kuźniary)
- (aw)ski*: Bielawski (:n.m. Bielawy), Morawski (:n.m. Morawce, Morawki, Morawy)
- (ec)ski*: Bielecki (:n.m. Bielecha, Biele), Kobylecki (:n.m. Kobylec, Kobylki), Morawiecki (:n.m. Morawiec)
- (er)ski*: Kaźmierski (:n.m. Kaźmierz, Kaźmierza lub „noblliwe” przekształcenie n. os. Kaźmierz:Kazimierz), Kędziarski (:n.m. Kędzierzyn, Kędzierza)
- (ew)ski*: Daniszewski (:n.m. Daniszewice), Duniewski (:n.m. Duniewo), Galczewski (:n.m. Galczewo)
- (s)ki*: Lesicki (:n.m. Lesica, Leszcza, Leszcze), Mielnicki (:n.m. Mielnica, Mielnicz)
- (iń)ski*: Bieliński (:n.m. Bielina), Dudziński (:n.m. Dudzin), Lipiński (:n.m. Lipin, Lipina, Lipiny)
- (oc)ski*: Paprocki (:n.m. Paproć, Paprota, Paprotno), Sochocki (:socha 'rodzaj pluga, rozwidlona gałąź')
- (oń)ski*: Skowroński (:skowron – „noblliwe” przekształcenie)
- (ow)ski*: Garbowski (:n.m. Garbowo), Janowski (:n.m. Janów, Janowo), Mierzejowski (:n.m. Mierzejów)
- (yc)ski*: Biedrzycki (:n.m. Biedrzyce), Kasprzycki (:Kasper = Kacper)
- (yń)ski*: Baczynski (:n.m. Baczyn), Leszczyński (:n.m. Leszczyn, Leszczyna).

Przyrostek *-ski* wraz z pochodnymi stanowi drugi co do frekwencji typ nazwiskotwórczy na badanym terenie. Tworzy on łącznie 720 nazwisk, co stanowi 31,9%

⁶Dane liczbowe dotyczą nazwisk odaplatywnych i odimiennych.

formacji derywowanych. W grupie tej zdecydowanie dominują formacje odpelatywne (676 jednostek wobec 44 jednostek odimiennych).

1. 2.1.3. Przyrostki *-ic(z)*, *-owic(z)* i *ich pochodne*

Nazwiska utworzone przez przyrostki *-ic(z)*, *-owic(z)* wraz z pochodnymi (*-ewic(z)*, *-owiec*, *-owik*) stanowią trzecią liczebnie grupę nazwisk derywowanych na badanym terenie. W zebranych materiale znaleziono łącznie 160 antroponimów tego typu, co odpowiada 7% nazwisk sekundarnych. Szacunkowe dane ujawniają, że przyrostki *-ic(z)*, *-owic(z)* towarzyszą i apelatywom (82 jednostki), i imionom (78 jednostek). Najliczniej reprezentowane są w tej grupie sufiksy *-ewicz* (łącznie 90 jednostek) i *-owicz* (łącznie 61 jednostek). Stosunkowo rzadkie są *-ic* (4 jednostki) oraz *-icz* i *-owiec* (po 2 jednostki). Wyjątkowy jest sufiks *-owik* o pojedynczym tylko zastosowaniu.

Oto przykłady nazwisk strzelczan z tymi typami przyrostka:

Typ formantu:	Przybliżona ilość nazwisk:
<i>-ic</i> : Janic (:Jan), Kubic (:Kuba:Jakub), Łacic (:łata, łątać)	1+3
<i>-icz</i> : Golicz (:goły, golić), Rawicz (:n.m. Rawa lub od herbu Rawa)	2+0
<i>-owicz</i> : Bernatowicz (:Bernat = Biernat), Piotrowicz (:Piotr), Stelmachowicz (:stelmach 'rzemieślnik wyrabiający drewniane części wozu')	33+28
<i>-ewicz</i> : Michalewicz (:Michał), Krukiewicz (:kruk), Letkiewicz (:gw. letki 'lekki')	45+45
<i>-owiec</i> : Jaśkowiec (:Jasiek:Jan), Pawłowiec (:Paweł)	0+2
<i>-owik</i> : Dubowik (:dub, duby 'brednie', por. też czes. dúb 'dąb')	1+0

1. 2.1.4. Przyrostki z elementem formantowym *-l-*

Wykaz liczbowy sporządzony po analizie i klasyfikacji nazwisk strzelczan podaje, że przyrostki z elementem formantowym *-l-* tworzą łącznie 5,9% ogółu badanych antroponimów (133 jednostki), co stawia je na czwartym miejscu pod względem częstotliwości występowania na badanym terenie.

Przyrostki z podstawowym *-l-* częściej towarzyszą bazom apelatywnym (103 jednostki), ale mogą łączyć się również z imionami (30 jednostek).

Obserwacja zebranych nazwisk umożliwiła wyróżnienie 17 różnych przyrostków zawierających element *-l-*. Najczęstsze co do frekwencji są na danym terenie formanty *-ala* (34 jednostki), *-el* (22 jednostki), *-ala* (16 jednostek) oraz *-ula* (12 jednostek) i *-uła* (11 jednostek).

Pozostałe typy nie występują w omawianym materiale więcej niż 10 razy. Oto kompletne dane dotyczące przyrostków nazwiskotwórczych z podstawowym *-l-* dla antroponimów odpelatywnych i odimiennych na uwzględnionym obszarze :

Typ formantu:	Przybliżona liczba nazwisk:
-al:Bryndal (:brynda 'kosztowny strój kobiecy', bryndować 'stroić się'), Stachal (:Stach:Stanisław)	3+3
-ał:Musiał (:musieć), Utykał (:utykać), Dybał (:dybać 'czatować, skradać się')	5+0
-ala:Rypala (:rypać 'bić, rzucać, skrzypieć'), Tomala (:Tomasz)	7+9
-ała:Kisała (:kisić, kisać, kiszka; gw. śl. kis 'żwir', kisać 'padać drobno') Muskała (:muskać 'gładzić'), Pękała (:pękać)	32+2
-el:Bartel (: Bartłomiej), Skrzypiciel (:skrzypieć 'zgrzytać, piszczeć, wydawać skrzyp')	18+4
-ela:Sapela (: sapać 'dyszeć'), Garbela (:garb)	2+1
-eła:Makięła (: mak)	1+0
-ol:Cierpiol (:cierpieć), Furgol (:furgać 'fruć')	4+1
-oł:Musioł (: musieć), Wyleżoł (:wyleżeć), Wyrwoł (:wyrwać)	5+0
-oła:Szmatoła (: szmata)	3+0
-uła:Maćkula (:Maciek:Maciej), Nieckula (: niecka 'korytko'), Pisula (:pisać), Stachula	8+4
-uła:Pastuła (:paść, pastwa 'pasza'), Przytuła (:przytulić, przytulek), Szyguła (:szygać 'cisnąć')	9+2
-yła:Wojdyła (:Wojciech, Wojsław lub od woj)	0+1
-yło:Rużyło (:róza lub od Róża), Wojdyło (:Wojciech lub od woj 'wojownik')	1+1
-ła:Chuchła (:chuchać), Grochła (:groch), Pachła (:Pach:Pakosław, Paweł)	2+2
-ło:Pizło (:piznąć, pizgać 'rzucać, rzucić')	1+0
-adło:Zygadło (:zygać 'drażnić kogoś')	2+0

1. 2.1.5. Przyrostki z elementem formantowym -s-

Podobnie jak w poprzednich grupach formantów zidentyfikowanych na podstawie bazowego elementu spółgłoskowego, tak i w zbiorze z częstką -s- // -sz- // -ś- derywaty tworzone są od apelatywów (56 jednostek) lub od imion (65 jednostek). Łącznie przyrostki z podstawowym -s- stanowią 5,3% badanych nazwisk sekundarnych, co stawia je na piątym miejscu pod względem frekwencji wśród sufiksów nazwiskotwórczych na omawianym terenie.

Najczęściej pojawiającym się przyrostkiem tej grupy jest -osz (20 jednostek), -as (15 jednostek) i -us (14 jednostek) oraz -isz (10 jednostek). Pozostałe typy nie są tak liczne i mają poniżej 10 zastosowań w nazwiskach na omawianym obszarze.

Łącznie w zbiorze formantów z elementem -s- znalazło się 21 różnych typów sufiksalnych. Z badanego materiału wyekscerpowano następujące przyrostki:

Typ formantu:	Przybliżona ilość nazwisk:
-is: Dobis (: Dobiemir, Dobiesław), Pabis (:Pabian = Fabian)	3+4
-isz:Danisz (: Daniel, Bogdan), Janisz (:Jan)	6+4
-iś:Kuliś (:kula, kulić się)	1+0
-as:Białas (:biały), Dubas (: duby 'brednie', dub 'mowa niedorzeczna'), Walas (:Walenty, Walerian lub od walić), Bienias (: Benedykt, Beniamin)	6+9
-asz:Kinasz (:kinać 'rosnąć, kipieć'), Pietrasz (:Piotr), Jakubasz (:Jakub)	2+5
-aś:Duraś (:durzyć, dur 'głupota'), Kornaś (:Kornel lub korny 'pokorny') Wojtaś (:Wojciech)	5+4

-esz:Dobiesz (:Dobiesław, Dobiemir)	0+1
-esza:Bielesza (:biały, biel)	1+0
-os:Wielgos (:stp. wielgi 'wielki'), Witos (:Wit, Witold, Witosław)	3+3
-osz: Długosz (:długi), Makosz (:mak), Gorgosz (:gorgolić 'utyskiwać'), Pyrkosz(:gw. pyry 'ziemniaki', pyra 'stos drzewa', pyrkać 'biegać, podskakiwać')	9+11
-oś:Choroś (:chory, chorować)	2+0
-osza:Witosza (:Wit, Witold, Witosław)	0+1
-us:Szymus (:Szymon), Janus (:Jan), Garus (:gar), Fikus (:fikać 'skakać')	8+6
-usz:Bogusz (:Bogusław), Filusz (:Filip, Teofil), Rogusz (: róg)	3+5
-uś:Pawuś (:paw lub od Paweł), Szymuś (:Szymon), Filuś (:Filip, Teofil)	1+3
-usa:Pakusa (:Pak:Pakosław)	0+1
-ys:Ciurys (:ciura 'pacholek, niezdara')	2+3
-ysz:Kotysz (:kot)	1+0
-yś:Buryś (:bury 'ciemnoszary'), Gabryś (:Gabriel),	1+2
-s:Wojś (:Wojciech, Wojśław lub od woj. 'wojownik'), Kois (:koić 'uspokajać')	1+1
-sa:Wojśa (:Wojciech, Wojśław lub od woj. 'wojownik')	1+2

1. 2.1.6. Przyrostki z elementem formantowym -n-

W opracowanym zbiorze przyrostki z elementem formantowym *-n-* występują w 105 nazwiskach i stanowią 4,6% formacji derywowanych. Sufiksy tego rodzaju częściej łączą się z bazami apelatywnymi (77 jednostek), ale słownik notuje również nazwiska odimienne powstałe przez użycie formantów z cząstką *-n-/-ń-* (28 jednostek).

W czasie analizy materiału antroponimicznego wyeksцерpowano 22 różne rodzaje przyrostków z elementem formantowym *-n-*. Pośród nich najliczniej reprezentowane są sufiksy *-oń* (30 jednostek) i *-on* (20 jednostek). Pozostałe, takie jak: *-an* (9 jednostek), *-eń* (6 jednostek), *-ina*, *-yn* (po 5 jednostek), są rzadsze albo też mają stosunkowo niską frekwencję (poniżej 5 jednostek). Wszystkie jednak przyrostki tego typu podaje zestawienie:

Typ formantu:	Przybliżona liczba nazwisk:
-on:Zimon (: zima), Biegon (:biegać)	15+5
-oń:Bartoń (:Bartłomiej), Białoń(: biały), Kuboń (:Kuba: Jakub), Twardoń (:twardy)	21+9
-an:Bilan (:bil 'rzecz biała'), Cyran (: Cyryl), Burzan (:burza, burzyć)	7+2
-ań:Chodań (:chodzić)	1+0
-ania:Głowania (:głowa)	1+1
-en:Bachen (:Baltazar lub od bach 'bęben')	1+1
-eń:Garbień (:garb), Picheń (:pichać 'pchać'), Smoleń (:smolić, smoła) Pochopień (:pochop 'chwytanie, wrywanie się', pochopny)	6+0
-in:Cichin (: cichy)	2+1
-ina:Szczędzina (: szczędzić 'oszczędzać, skąpić, żałować'), Jasina (:Jan, Jaromir)	4+1
-yn:Janczyszyn (:Janczycha :Jan), Marciniszyn (:Marcin)	2+3
-yń:Gołyń (:gołda 'ruda żelazna, hałda')	1+0
-yna:Łuszczyna (:łuskać, łuszczyć, łuszcz 'roślina szeląźnik')	4+0
-ynia:Kotynia (:kot)	1+0

-yno:Jacyno (:Jacek)	0+1
-ana:Łodziana (:stp. łodzian lub od n.m. Łódź)	1+0
-na:Michna (:Michał, Miłosław, Mirosław)	2+1
-no:Olechno (:Olech: stp. Oleksy, Oleksander = Aleksy, Aleksander)	0+1
-nia:Rochnia (:Roch)	0+1
-ny:Buczny (:buczeć lub od buk), Bugajny (:bugaj 'byczek; zakręt')	4+0
-un:Krasun (:krasa, krasień)	1+0
-uń:Wojtuń (: wójt lub od Wojciech), Nocuń(:noc)	2+1
-ni:Podsadni (: podsad 'część wozu')	1+0

1. 2.1.7. Przyrostki z rzadkimi elementami w podstawie

W materiale antroponimicznym z terenu Strzelec Opolskich wyodrębniono również formanty nazwiskotwórcze z rzadziej występującymi elementami podstawowymi o charakterze spółgłoskowym i samogłoskowym. Żadna z wyodrębnionych w trakcie badań grup nie stanowi jednak więcej niż 2% całości materiału antroponimicznego.

W nazwiskach mieszkańców Strzelec Opolskich znalazły zastosowanie sufiksy z prawie wszystkimi wyodrębnianymi w różnych opisach składnikami formantowymi.

Wśród elementów spółgłoskowych, obok najczęstszych sześciu opisanych powyżej, występuje w uwzględnionym zbiorze nazwisk jeszcze 11 innych. Zgodnie z częstotliwością występowania, kolejność spółgłoskowych cząstek, na których oparte są wypisane przyrostki, przedstawia się następująco: *-ch-* (41 jednostek), *-c-* (35 jednostek), *-r-* (25 jednostek), *-t-* (18 jednostek), *-j-* i *-w-* (po 16 jednostek) oraz *-g-* (7 jednostek). Sporadycznie w funkcji nazwiskotwórczej użyte zostały formanty z pozostałymi elementami: *-z-*, *-d-*, *-m-*, *-b-*, które nie występują w więcej niż 4 nazwiskach.

A oto przegląd nazwisk ze stosunkowo rzadkimi elementami formantowymi w podstawie:

• Przyrostki z elementem formantowym *-ch-*

<i>-ach:Banach</i> (:Benedykt), <i>Kunach</i> (:kuna),	2+3
<i>-ech:Sobiech</i> (:Sobiesław, Sobiestian = Sebastian)	0+1
<i>-ich:Cedzich</i> (:cedzić 'saczyć'), <i>Pilich</i> (:pilić 'popędzać'), <i>Lepich</i> (:lepić)	6+1
<i>-och:Kańtoch</i> (:gw. kańtać), <i>Kołoch</i> (:koło), <i>Smarzoch</i> (:smarz 'gatunek grzyba')	7+0
<i>-ocha:Bartocha</i> (:Bartłomiej), <i>Janocha</i> (:Jan), <i>Wielocha</i> (:Wielimir, Wielisław)	1+4
<i>-uch:Ciepluch</i> (:ciepły, ciepło), <i>Dyduch</i> (:dydać 'dyndać; ssać z piersi'), <i>Maciuch</i> (:Maciej)	6+5
<i>-ucha:Pietrucha</i> (:Piotr lub od ap. pietrucha)	0+2
<i>-ych:Pydych</i> (:pyda 'bicz, nahaj'), <i>Smarzych</i> (:smarz 'gatunek grzyba')	2+0
<i>-ycha:Małycha</i> (:mały lub od <i>Małofiej</i> , <i>Małomir</i>)	1+0

- **Przyrostki z elementem formantowym -c-**

-acz: <i>Frukacz</i> (:frukać lub frugać 'fruwać'), <i>Pekacz</i> (:pęk, pękać lub od <i>Pękosław</i>), <i>Rupacz</i> (:rup, rupieć lub od <i>Rupert</i>)	3+0
-cza: <i>Kopcza</i> (:kopa 'sterta', kopać)	1+0
-ec: <i>Jakubiec</i> (:Jakub), <i>Janiec</i> (:Jan), <i>Grabiec</i> (:grab 'gatunek drzewa')	12+12
-eć: <i>Jacheć</i> (:Jan, Jakub, Jarosław)	0+1
-ica: <i>Gajdzica</i> (:gajda 'dudy; dudziarz; niezgrabna noga'), <i>Grzesica</i> (:Grześ:Grzegorz)	2+1
-ocz: <i>Grzywocz</i> (:grzywa)	1+0
-uc: <i>Boguc</i> (:Boguchwał, Bogusław)	0+1

- **Przyrostki z elementem formantowym -r-**

-ar: <i>Cieślár</i>	2+0
-ara: <i>Bujara</i> (:bujać 'szybko rosnać', <i>bujny</i> 'silny'), <i>Koczara</i> (:kocz 'pokryty wóz' lub od <i>koczka</i> 'kot', <i>koczot</i> 'kogut')	3+0
-arz: <i>Lipiarz</i> (:lipa), <i>Wdowiárz</i> (:wdowa)	4+0
-er: <i>Gajer</i> (:gaj, gaić 'zielenić')	1+0
-or: <i>Gabor</i> (:Gabor), <i>Kazior</i> (:kazić, kazać lub od <i>Kazimierz</i>), <i>Konior</i> (:koń)	5+2
-ura: <i>Cipura</i> (:gw. cipa 'kura'), <i>Habura</i> (:haba 'bielizna', przen. 'bieda'), <i>Janczura</i> (:Jan)	5+3

- **Przyrostki z elementem formantowym -t-**

-aty: <i>Pielechaty</i> (:pieleń, pleść lub od i. <i>Pielech</i> , może od gw. <i>Pielech</i> 'pościel; brudy; pielesze', por. <i>pelechaty</i> 'rozczochrany', <i>pelechy</i> 'włosy', gw. lw. <i>pelechi</i> 'włosy')	1+0
-eta: <i>Hapeta</i> (:gw. śl. <i>Hapać</i> = <i>chapać</i> , <i>hapać</i> 'pysk, gęba'), <i>Macheta</i> (:machać lub od <i>Marcin</i> , <i>Maciej</i> , <i>Małomir</i>)	2+1
-ęta: <i>Bodzęta</i> (:bodę, bósć 'kłuć' lub formacja prymarna imienna)	1+0
-ot: <i>Pielot</i> (:pieleń, pleść lub od i. <i>Pielgrzym</i>)	1+0
-ota: <i>Czarnota</i> (:czarny), <i>Janota</i> (:Jan)	1+2
-ut: <i>Blachut</i> (:Błażej), <i>Kaniut</i> (:kania 'ptak drapieżny')	2+2
-uta: <i>Boruta</i> (:Borzysław, <i>Bolebor</i> lub formacja prymarna od <i>boruta</i> 'diabeł') <i>Caputa</i> (:cap 'koziol')	1+2
-ta: <i>Janta</i> (:Jan)	1+1

- **Przyrostki z elementem formantowym -j-**

-aj: <i>Kocaj</i> (:koc, kocić 'toczyć'), <i>Kudaj</i> (:gw. śl. (<i>prze</i>) <i>kudzić</i> 'zniszczyć'), <i>Kurzaj</i> (:kurz, kurzyć), <i>Machaj</i> (:machać lub od <i>Marcin</i> , <i>Maciej</i> , <i>Małomir</i>)	6+1
-ej: <i>Lizurej</i> (:lizać)	3+1
-eja: <i>Siudeja</i> (:siudać 'pędzić', <i>siudy</i>)	1+1
-ij: <i>Babij</i> (:baba 'kobieta, jędza'), <i>Kopij</i> (:kopa 'sterta', kopać)	2+0
-oj: <i>Tatoj</i> (:tata)	1+0

- **Przyrostki z elementem formantowym -w-**

-awa: <i>Pinkawa</i> (:pinka 'zięba', pinkać), <i>Smolawa</i> (:smola, smolić 'brudzić')	2+0
-ów: <i>Franków</i> , <i>Iwaniów</i> , <i>Łukaszów</i> , <i>Miśków</i>	4+8
-wa: <i>Ciongwa</i> (:ciągnąć, ciągać), <i>Katwa</i> (:gw. śl. <i>kała</i> 'głowa, czaszka', <i>kalać</i> , brudzić')	2+0

- *Przyrostki z elementem formantowym -g-*

-aga:Kalaga (:kalać, kalić 'brudzić, plamić'), Kornaga (:korny 'pokorny')	2+0
-ag:Maciag (:Maciej)	1+0
-iga:Janiga (:Jan)	1+0
-uga:Maciuga (:Maciej)	0+1
-yga:Jurczyga (:Jurek:Jerzy)	0+2

- *Przyrostki z elementem formantowym -z-*

-ęza:Leęza (:legać 'kłaść się, upadać')	1+0
-uz:Łabuz (:łaba 'łapa')	1+0
-uza:Hanuza (:Han = Jan)	0+1
-yza:Gardyza (:gardzić, gardy 'hardy' lub od Gardomir)	1+0

- *Przyrostki z elementem formantowym -d-*

-da:Wojda (:Wojciech, Wojsław lub od woj. 'wojownik'), Grabda (:grab 'drzewo liściaste', grabić, grabie)	1+1
-uda:Mikuda (:Mikołaj)	0+1

- *Przyrostki z elementem formantowym -m-*

-ma:Cielma (:cieleć, cielić), Kuśma (:Kuś:Jakub, Konrad lub od kuś 'młody chłopak, podrostek')	1+1
--	-----

- *Przyrostki z elementem formantowym -b-*

-yba:Kudyba (:gw. (prze)kudzić 'zniszczyć')	1+0
---	-----

- *Nazwiska z formantami samogłoskowymi*

Osobną grupę stanowią nazwiska z formantami samogłoskowymi (-a, -o, -y) różnego pochodzenia. Formacje tego typu nie są zbyt częste na badanym terenie; stanowią zaledwie 0,3% antropimów derywowanych (6 jednostek), np.: *Burdzy* (:burda 'awantura'), *Kusio* (:kusy, kusić), *Lucia* (:Lucjan, Łukasz).

Przeprowadzona w niniejszej pracy klasyfikacja wyodrębnia też grupę tzw. nazwisk dopełniaczowych⁷, np.: *Kabata* : kabat 'kaftan', *Bieszczad*: n.m. *Bieszczady*. Ze względu na obecność elementu wokalicznego nie zawsze łatwo odróżnić ten typ od bardzo podobnych antropimów z formantami samogłoskowymi o innej niż dopełniaczowa genezie. Nazwiska dopełniaczowe utworzone są przez derywację fleksyjną w procesie kostnienia form dopełniacza, które stawały się formami mianownika i przechodziły do odpowiedniego paradygmatu fleksyjnego.

W analizowanym zbiorze zdołano wyodrębnić 36 nazwisk dopełniaczowych. Stanowi to 1,6 % antropimów derywowanych od podstaw zarówno apelatywnych, jak i imiennych.

⁷Szerzej omawia ten typ nazwisk B. Żabska, op. cit.

1.3. Nazwiska obce i hybrydalne

W materiale antroponimicznym z terenu Strzelec Opolskich znajduje się 511 nazwisk uznanych za obce i hybrydalne. Grupa ta stanowi 13% ogółu badanych nazw własnych.

Do grupy nazwisk obcych i hybrydalnych zaliczono takie, dla których nie udało się wskazać podstawy rodzimego pochodzenia ani wśród apelatywów używanych w języku polskim, ani wśród imion nadawanych przez Polaków, ani wśród nazw geograficznych znajdujących się na terenie Polski.

Badania wykazały, że wśród nazwisk obcych i hybrydalnych na badanym terenie znajdują się głównie antroponimy niemieckiego pochodzenia, ale można też zauważyć wpływy czeskie (np. *Horak, Huba, Holuk*) i ukraińskie (np. *Bereza, Bereziak*). Sporadycznie zdarzają się antroponimy innej proveniencji (np. *Carmichael, Conway, Al Raimi*). Szereg cech obcojęzycznych wykazują też nazwiska równe imionom. O ile jednak ich podstawy należą do grupy używanych także przez Polaków (a więc np. chrześcijańskich), traktowane są w klasyfikacji jako formacje wariantywne i w zależności od pochodzenia odpowiednio opisywane, np. *Augustin: Augustyn* – nazwisko prymarne, od chrześcijańskiego imienia *Augustyn*.

Wpływ niemieckich zasad ortograficznych widoczny jest w wielu antroponimach z terenu Strzelec Opolskich. Procesy adaptacyjne i zmiany nazwisk to wynik przede wszystkim germanizacji za czasów Bismarcka i w okresie hitlerowskim, choć badany materiał nazewniczy odzwierciedla i współczesne zmiany nazwisk. Często zmodyfikowany zapis danej nazwy osobowej znacznie utrudnia jej jednoznaczłą rekonstrukcję i klasyfikację. Dlatego do grupy obcych i hybrydalnych zaliczono także nazwiska zaadaptowane już do polskiej wymowy, nie dające się jednak umotywić na sposób rodzimy (np. *Szpejda, Tiszbirek*).

Uwaga ta dotyczy również na przykład takich grup sufiksów obecnych w nazwiskach strzelczan, jak : *-is-// -isz-// -iś-* , *-al(a)-// -al(a)-* , *-on-// -oń-* , *-in-// -yn-// -yń-*, które często są jedynie wariantami graficznymi czy gwarowymi jednego formantu, a nie różnymi częściami słowotwórczymi.

Zauważone w analizowanym materiale antroponimicznym zmiany w nazwiskach genetycznie polskich przedstawia wraz z przykładami poniższe zestawienie:

<i>sch</i>	→ <i>sz, ś</i>	<i>Matuschek</i>	→ <i>Matuszek</i>
		<i>Schlossarczyk</i>	→ <i>Ślusarczyk</i>
		<i>Schafranek</i>	→ <i>Szafranek</i>
		<i>Wieschalla</i>	→ <i>Wieszala // Wieszala</i>
<i>l, ll</i>	→ <i>l, l</i>	<i>Jaskolla</i>	→ <i>Jaskoła/ Jaskóła</i>
		<i>Lattka</i>	→ <i>Łatka</i>
		<i>Lukaszczyk</i>	→ <i>Łukaszczyk</i>
		<i>Pollok</i>	→ <i>Polok // Polak</i>
		<i>Wyrwoll</i>	→ <i>Wyrwo l/ Wyrwał</i>

<i>s</i>	→ <i>z</i>	<i>Drosd</i>	→ <i>Drozd</i>
		<i>Giemsza</i>	→ <i>Giemza</i>
		<i>Kosubek</i>	→ <i>Kozubek</i>
<i>z = c = cz</i>		<i>Kluz</i>	→ <i>Klucz</i>
<i>tz</i>	→ <i>c</i>	<i>Iwanetzki</i>	→ <i>Iwanecki</i>
		<i>Krawietz</i>	→ <i>Krawiec</i>
<i>rzi</i>	→ <i>rzy</i>	<i>Rzitka</i>	→ <i>Rzytka</i>
		<i>Skrzypczyk</i>	→ <i>Skrzypczyk</i>
<i>s</i>	→ <i>sz</i>	<i>Skatulla</i>	→ <i>Szkatuła</i>
		<i>Starosczyk</i>	→ <i>Staroszczyk</i>
		<i>Sydło</i>	→ <i>Szydło</i>
<i>s</i>	→ <i>ś</i>	<i>Cieslik</i>	→ <i>Cieślik</i>
		<i>Scieżko</i>	→ <i>Ścieżko</i>
		<i>Swientek</i>	→ <i>Świętek</i>
<i>ss</i>	→ <i>s</i>	<i>Klysek</i>	→ <i>Klysek</i>
		<i>Lassonczyk</i>	→ <i>Lasończyk</i>
		<i>Schlossarczyk</i>	→ <i>Ślusarczyk</i>
<i>z</i>	→ <i>ź, ż</i>	<i>Kaluza</i>	→ <i>Kaluża</i>
		<i>Rzeźniczek</i>	→ <i>Rzeźniczek</i>
		<i>Wozniak</i>	→ <i>Woźniak</i>
		<i>Zylla</i>	→ <i>Żyła</i>
<i>pp</i>	→ <i>p</i>	<i>Knappik</i>	→ <i>Knapik</i>
		<i>Knoppek</i>	→ <i>Knopek</i>
		<i>Kruppa</i>	→ <i>Krupa</i>
<i>tt</i>	→ <i>t</i>	<i>Lattka</i>	→ <i>Łatka</i>
		<i>Pyttel</i>	→ <i>Pytel</i>
		<i>Rokitta</i>	→ <i>Rokita</i>
<i>th</i>	→ <i>t</i>	<i>Kaniuth</i>	→ <i>Kaniut</i>
		<i>Thomalla</i>	→ <i>Tomala</i>
<i>g</i>	→ <i>k</i>	<i>Obląg</i>	→ <i>Obląk</i>
<i>h</i>	→ <i>ch</i>	<i>Hoinka</i>	→ <i>Choinka</i>
<i>p</i>	→ <i>b</i>	<i>Dypka</i>	→ <i>Dybka</i>
<i>n</i>	→ <i>ń</i>	<i>Glensczok</i>	→ <i>Gleńszczok</i>
		<i>Leszczynski</i>	→ <i>Leszczyński</i>

		<i>Lipinski</i>	→ <i>Lipiński</i>
<i>ck</i>	→ <i>k</i>	<i>Wlocka</i>	→ <i>Włoka // Włóka</i>
<i>sh, hs</i>	→ <i>s</i>	<i>Lashonczyk</i>	→ <i>Lasończyk</i>
		<i>Piohsek</i>	→ <i>Piosek // Piasek</i>
<i>i</i>	→ <i>y</i>	<i>Utikal</i>	→ <i>Utykał</i>
		<i>Wypich</i>	→ <i>Wypych</i>

Zmiany w nazwiskach śląskich, do których należą również nazwiska mieszkańców Strzelce Opolskich, można interpretować alternatywnie – często trudno jest stwierdzić ich rzeczywistą przyczynę; procesy związane z podłożem gwarowym (np. mazurzenie) lub germanizacją. Dyskusyjne są pod tym względem nazwiska typu *Zarek* (= *Żarek*), *Kruza* (= *Kruża*).

Wnioski końcowe

Głównym celem niniejszej pracy była analiza i opis współcześnie używanych nazwisk mieszkańców Strzelce Opolskich.

Materiał badawczy stanowiący wyciąg z danych Referatu Ewidencji Ludności Urzędu Miasta i Gminy Strzelce Opolskie objął łącznie 3920 nazw osobowych. Przeprowadzona klasyfikacja semantyczno-strukturalna zebranego zasobu antroponimów pozwoliła zauważyć i potwierdzić szereg prawidłowości dotyczących omawianej grupy nazw osobowych na danym terenie.

Sporządzone zestawienia liczbowe ujawniają, że wśród nazwisk strzelczan zdecydowanie przeważają formacje derywowane (sekundarne). Tworzy je blisko 140 formantów. Najczęściej stosowanymi w funkcji nazwiskotwórczej okazały się na badanym terenie formacje z elementem *-k-* w części sufiksalnej. Bardzo produktywny jest tu również przyrostek *-ski* wraz z pochodnymi, stanowiący jednak dopiero drugi co do frekwencji typ. Formant ten, uznany za reprezentatywny, modelowy strukturalnie dla nazwiska polskiego był „najtypowszy pierwotnie dla Wielkopolski i szerzej pojętej Polski północnej”⁸. Być może tłumaczy to fakt mniejszej liczby zastosowań przyrostka *-ski* na omawianym terenie.

Następne miejsca pod względem częstotliwości zajmują formanty patronimiczne typu *-ic(z)*, *-owic(z)* i sufiksy z podstawowym *-l-*, *-s-* oraz *-n-*. W analizowanych antroponimach wystąpiło także 13 innych typów przyrostkowych, zarówno z elementami spółgłoskowymi, jak i samogłoskowymi. Były to jednak formacje na tyle rzadkie, że nie można ich uznać za reprezentatywne dla omawianego obszaru. Symptomatyczny natomiast jest fakt dość dużej liczebności nazwisk obcych i hy-

⁸S. Rospond, *Z badań nad przeszłością polskiego języka literackiego. Wielkopolanizmy nazewnicze w języku literackim*, „Język Polski” XLV, 1960, s. 257–262; tenże, *O nazwiskach na -ski*, „Poradnik Językowy” 1966, z. 1, s. 1–12.

brydalnych wśród zebranych antroponimów. Ich liczba to – dla porównania – prawie połowa tego, co stanowi sumę rodzimych nazwisk prymarnych.

Obok obcojęzycznych, nazwiska mieszkańców Strzelec Opolskich noszą też znamiona miejsc, gdzie prawdopodobnie mają swe źródło etymologiczne – zauważone w antroponimach cechy gwarowe odsyłają do wszystkich niemal regionów Polski.

Niniejsza praca, ze względu na obszerność materiału onomastycznego oraz jego językową różnorodność, nie obejmuje wszelkich aspektów właściwych tego typu opracowaniom. W zakresie wyznaczonym sobie może być jednak traktowana jako możliwie najrzetelniesze monograficzne ujęcie problematyki antroponimicznej dla danego terenu.

Wykaz skrótów

ap.	apelatyw
cz.	część
czes.	czeski
gw.	gwarowe
i.	imię
lw.	lwowskie
m.in.	między innymi
n.m.	nazwa miejscowa
n.os.	nazwa osobowa
pol.	polski
por.	porównaj
przen.	przenośnie
stp.	staropolskie
śl.	śląskie
t.	tom